

SORTIDES D'ESTUDI, EXCURSIONS I VIATGES

La muntanya de Montjuïc: botó de roda de Barcelona i la seva àrea metropolitana

Jaume Font Garolera

Convocada amb el títol *La muntanya de Montjuïc: botó de roda de Barcelona i la seva àrea metropolitana*, el dissabte 5 de març del 2022 es va realitzar una sortida d'estudi a la muntanya de Montjuïc. Sota el guiatge de Jaume Font Garolera, professor emèrit del Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona i vocal de la Junta de Govern de la Societat, s'aplegà una nombrosa assistència, cobrint el màxim de places previstes i deixant una llista d'espera de sòcies i socis que no van veure satisfet el desig de participar-hi. La visita havia de comptar amb la participació de Mercè Tatjer Mir per aportar el seu coneixement sobre la història del barraquisme. Una indisposició de darrera hora li impedí acompanyar el grup, tot i que les seves lliçons foren tingudes en compte.

La sortida es va dissenyar amb un recorregut circular, que tenia una doble intenció. D'una banda, conèixer les diverses façanes de la muntanya: urbana, marítima o portuària i meridional. Aquesta era marginal anys enrere i esdevingué l'escenari per antonomàsia de l'obra literària de Paco Candel. I d'altra banda, reflexionar sobre el gran protagonisme que ha tingut la muntanya en la història antiga i recent de la ciutat de Barcelona, a partir de la diversitat de funcions que ha exercit al llarg del temps. Des de l'extracció de la pedra per a la construcció de molts edificis emblemàtics de la ciutat fins a la seva controvertida història militar, o el paper d'acròpoli esportiva arran dels Jocs Olímpics del 1992.

El grup va començar puntualment la singladura a les 9:30 hores al peu de les torres venecianes, que emmarquen l'Avinguda Maria Cristina i la historicista façana monumental del Palau Nacional, seu del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC). Avançant per l'Avinguda Maria Cristina, l'entorn del pavelló Mies van de Rohe, el CaixaFòrum i el Poble Espanyol, s'arribà al barri de la Font de la Guatlla. Cap al vessant meridional de la muntanya es van observar les cicatrius de les antigues pedreres, avui convertides en equipaments esportius, incloses les instal·lacions de l'Anella Olímpica (Estadi Lluís Companys i Palau Sant Jordi). En aquest punt es va reflexionar sobre el barraquisme i el vell i gran abocador d'escombraries on avui hi ha el Jardí Botànic.

Montjuïc vist des del port de Barcelona (2020)

Recorregut de la sortida a Montjuïc sobre fotografia aèria

La visita va prosseguir cap al Mirador del Migdia, que ofereix una esplèndida visió del port comercial, el gran polígon de la Zona Franca (avui en gran part logístic), la Fira de Barcelona i el conjunt del delta del Llobregat, amb l'aeroport i les gran poblacions metropolitanes. Posteriorment, es va resseguir el nou camí de ronda sobre el vessant portuari, per arribar al peu del castell i al Mirador de l'Alcalde. A partir d'aquí es resseguí el vessant septentrional de Montjuïc, passant pels jardins del palauet Albéniz, la font del Gat, la Fundació Miró i la balconada del MNAC, on es va donar per acabada la visita a les 14 hores.

En tractar-se d'un recorregut conegut per bona part dels assistents, se suscitaren animats debats i intercanvis d'opinions sobre la geografia i la història de la muntanya. Es va comentar el contrast arquitectònic entre la puresa de línies del pavelló Mies van de Rohe, el Palau Nacional i l'exuberància modernista

Rafael Giménez-Capdevila

Jaume Font Garolera durant el guiatge per Montjuïc

Arxiu Municipal de Barcelona (AMB)

Imatge aèria de Montjuïc, 1956. Al centre es veu l'estadi i a sota mateix el barri de barraques que havia crescut al vessant meridional.

de l'antiga fàbrica Casaramona, avui seu de la col·lecció d'Art Contemporani de la Fundació "la Caixa" CaixaFòrum. En la breu entrada al barri de la Font de la Guatlla, avui en remodelació, es va observar la creació de petits horts urbans. Un participant, que hi havia residit de petit, va aportar algunes vivències. L'arribada a l'Anella Olímpica va donar peu a interessants reflexions sobre les successives transformacions de la muntanya, sobretot en relació amb el barraquisme. D'alguna manera, aquest vessant tan ben descrit per Paco Candel a *Donde la ciudad cambia su nombre*, esdevingué un gran contenidor d'equipaments públics, culturals i esportius.

Les pedreres de Montjuïc. Actives fins la segona meitat del segle XX, s'estima que un 9% del volum de la muntanya va servir per a la construcció d'edificis de Barcelona. Una llegenda sosté que la muntanya recuperava de nit la pedra que s'extreia de dia.

Vessant meridional de la muntanya de Montjuïc, en una imatge de 1957, quan les barraques ocupaven bona part de la muntanya.

Arxiu Municipal de Barcelona (AMB)